

Hvussu leikur hevði farið, er óvist, tí hann hevði ongan hug at gevast, men í hesum sama vári hendi tað syndarlíga, at bróðurin, ið bóndi skuldi vera, fall fyrri bakka; hann fór út av í einum stað ið teir rópa í gílinum á Skjótum, sunnanfyri Sevdal.

Tá hetta var hent, var eingin annar at taka garðin, so tá kom hann aftur til Dals.

Men ringur var nokk skjølurin teirra fedgana millum, tí fólk ið tæntu har í húsinum søgdu, at tey hoyrdu teir aldri talast, hvørki ónt ella gott, líka frá tí Óli kom aftur um 1860, til faðirin legði eyguni saman í 1873.

Tá hann var aftur komin gekk hann stillisliga og arbeidði. — Tað fyrsta hann fór í takfær við, var at gera ein stóran hava oman frá hús-unum.

Havan gjörði hann eftir pláni, so leiðis at pilatrø vóru í hornunum, og so hevði hann so skiftivís onnur træ-sleg allan garðin runt, og nakað av blómum, so hann var eitt prýði fyrri bygdina. Tey nevndu hann kál-garðin. Hann var so stórur, at Óli velti eplir og røtur í honum eisini. Vakur tvíleddaður garður var laðaður um havan.

Hann var fyrsti maður, ið velti eplir í Dali, og hann velti so mikið, at tey høvdu eplir at brúka árið runt.

Røtur velti hann til neytini, og var hetta nakað, sum eingin hevði vítað um fyrr har í bygdini.

Óli giftist Gretu, dóttir Dímunar-bóndan Jógvan, ið var úr Dalsgarði og Gretu av Miðgerði. Hon var fyrst gift við Janusi úr Oldhúsi í Høyr í Sumba.

Óli og Greta giftust 7. september 1873 í Húsvíks kirkju.

— Tá hendi honum tað, ið ofta kann vera fólk fyrri, sum nógv lesa, at hann var farin undan brúðrini,

inn á háltv kirkjugólvið, áðrenn hann varnaðist hetta, so hann varð noyddur at biða eftir henni.

Hann festi garðin 12. desember sama árið. Dalbingar hildu hann mest at kalla vera øran, tí hann arbeidði ikki sum teir og sum teir, ið undan høvdu farið.

Í hagan kom hann einki, tað hevði hann seyðamenn til, og kom neyvnan á seyðabýti heldur, tað skýggjaði hann.

Einaferð kom onkur til hansara fyrri at leggja ilt fyrri seyðamenninar, teir skuldu vera bóndanum ótrúgvir. »Stjalli so teir, eg fái nokk«, var svarið Óli gav.

Hann legði fittan part av bønum í flett við heilum grótrennum, og so væl eru tær lagdar, at tað rennur gjøgnum tær enn, fleiri av teimum, stórhundrað ár eftir at tær eru lagdar.

Tað hevur neyvnan verið mangur, ið legði heilar rennur í landinum tá, tað var jú alt teigalendi.

Men sum sagt, hann var hildin at vera svakur, tí hann var ikki sum fólk flest, hann var »anderledes« sum H. C. Andersen sigur í søguni um Den grimme ælling.

Fólk sóu hann ofta sita og lesa, og tað var sagt um hann, at meðan mest stóð á at raka, góðar terra-dagar í hoyna, kundi hann leggja rivuna frá sær, og fara til hús. Tá so konan ótolnaðist, og kanska sendi onkran at vita hvat leið honum at koma aftur í bøn, sat hann niðri í kálgarðinum og læs. — Tá var trongdin til tapta Paradísið so stór, at hann mátti í bøkurnar.

Tað var ofta sagt um henda mann, at hann skuldi duga fleiri mál. Einaferð vóru tveir franskir visindamenn her í Føroyum og samlaðu kvaðaløg, hetta var í 1894. Teir komu til DALS, Todnesprestur Jørgen Falk Rønne var við teimum.

Teir komu inn í Klæmintsstovu.

Bóndin var ikki við hús. Konan beyð teimum innan í glasstovuna. Meðan teir eru har innari, siggja teir at har var bókhýll, full av bókum. — Teir fara at hyggja hvat hetta munnu vera fyrri bókur, og gerast bilsnir yvir, at her eru bókur á greskum, latíni, fronskum, týskum, eingilskum og donskum máli.

Og hetta vóru ikki eiti av bókum, hetta var nakað tað besta úr verð-inslitteraturinum.

So kemur bóndin til hús, skitin av velting í bønnum, og kemur beint innar í stovuna til teirra, og tá hann fær at vita, hvaðan hesir fremm-andu vóru, tók hann at tala við teir á fronskum máli.

Seinri skrivaði prestur bræv til Óla, og takkaði fyrri móttøkuna, og segði at hann kom við hesum monnu uppá at vera tolkur, men úrslitið gjörðist tað, at Óli var tolkur hjá sær. Fransarnir høvdu sagt við prest, at Óli talaði mikið betri franskt, enn embætismenninir norð-uri í Havn.

— Mangar eru søgurnar um Óla. — Einaferð tíðliga á vári, kom ein avbygdamaður, ið var trongur við hoyggj, til Klæmintsstovubóndan, og bað hann vælsignaðan leska seg eitt sindur av hoyggj, tí hann var í neyð. Jú segði Óli, kúnna skal tú ikki missa, og gav manninum fyra stórar byrðar.

Árið eftir kom sami maður aftur at biðja hoyggj, men tá segði Óli tvørt nei, tí, segði hann, eg átaki mær ikki at loypa ólag á teg, dett geri eg ikki.

Tá grannastevna var í bygdini, og hann hevði onkra sak at leggja fram, so gjörði hann hetta altið skriftliga til sýslumannin. Tá so sakin kom fyrri, fór hann altið inn í eina stovu, tey kallaðu Bláustovu.

Har sat hann so, og hoyrði alla málanina til teirra. Tá hann helt og hoyrði, at teir vóru móðir av at skeldast og kyrraðir, kom hann aftur í roykstovuna, og fekk tá í flestu færum tað framt, sum hann vildi.

Ein hending, ið gjörði, at hann av bygdamonnum var hildin at vera lógin var, at ein dagin hann og ein húskallur vóru á veg í bøn at velta eplir, bar húskallurin, ið undan gekk leyp við tøm, bóndin bar seteplini í leypi. Tá teir komu á veltuna — bratt var — so hálvdi húskallurin tölupina á vøllin. Tá Ói hoyrði hetta, ger hann tað sama við sin leyp, og eplini fóru sjálvandi til stroks. Tá hevur hugur hansara sveimað aðra staðis enn við nökur seteplir.

Trúgvinn uppá huldufólk, gand og veittrar er sterk enn, tá var hon nokk líka sterk sum Gudstrúgvinn. Hesa trúgv teirra var hann mangan spotskur við teir um, so tað gjörði nokk ikki minst til, at hann var ikki altið væl sæddur millum bygdamenninar. — Og hvat teir søgdu ella hildu um hann, var hann púra kaldur fyrri.

Men børn, ið hann sá vildu læra, lærði hann bæði at lesa, skriva og rokna.

Bartalsmessudag, 24. august 1895 fór Óli út at skera sóljur til heimakýrnar. Hann setti leypir frá sær, og fór niðan frá í eitt røtakál, sum hann hevði, og gav einum óvita eina røt frá sær. Óli fór oman aftur, og var byrjaður at skera sóljur, tá kona hansara kom út og spurdi hann um hetta mundi fara at vera terra-dagur. Hann reisti seg upp yvir høvur, leit upp í luftina og fall deyðamerktur niður. Konan spurdi hann forfærd, hvat honum bagdi. »Jesus komi til mín, tú sær hvat mær bagir«, segði Óli og var deyður í somu løtu.

Tey vóru barnleys, so tey tóku Groth Nolsøe úr Puntabyrgi til fost-urs, so hann gjörðist bóndi eftir Óla.

Groth var duguligur bóndi, hann bygdi stór og prýðilig sethús.

Hann gjörðist ikki langlivaður, hann fór fyrri bakka av skalvi í 1919, undir roynd at bjarga seyði, ið fastur stóð, stórkavi var. Hetta hendi, meðan børnini vóru smá.

Tá hann kom so mikið til, tók sonurin Emil við garðinum. Hann er eisini farin, so nú er sonur Emil, Ólavur bóndi.

Meðan Emil livdi gav hann mær loyvi at siggja bøkurnar, ið liggja eftir Óla. Har eru millum aðrar Odysseu og Ileadan á grikskum, bókur av Victor Hugo á fronskum, Goethe er har við onkrum á týskum. Mattæus evangelið, sum Schrøther prestur týddi til føroyskt í 1823 og nógvar aðrar. Har eru 102 bind í alt, og tað sæst, at tær eru dugliga lisnar, ikki minst tær griksku, har eru nógvur undirstrikingar, tær flestu bøkurnar eru í góðum standi.

Annar av hesum fransunum, ið vóru í Dali og vitjaðu Óla árið fyrri sum hann doyði, sət Pilet. Hann hevður skrivað bók um ferðina, ið gekk til Føroya og Íslands. Henda bók er á Landsbókasavninum á fronskum máli.

Tað er ein æra fri tey, ið komu aftaná Óla, at tey hava varðveitt henda bókaskatt so væl. Bøkurnar liggja væl, men sjálvandi ikki brunatryggar.

Tað er so mikið mentunar virði í hesum bókaskatti, at hetta átti Landsbókasavnið ella Skjalasavnið at fingið í lag at fingið tær goymdar trygt, antin á Skjalasavninum ella í Dali. Hetta ivist eg ikki í, at tey, ið hava goymt hesar bókur so væl, einki vildu haft imóti. Fyri nøkrum árum síðani komu teir triggir, Sverri Egholm, Mortan Nolsøe og Úlvur Zachariassen til Dals at skráseta bøkurnar. Tað var ógvuliga hent.

Tað má mangan hava verið einsligt hjá slíkum manni úti á smábýgd í Føroyum, so tað er ikki ein undrast á, at hann einastaðni hevur skrivað:

Hvor før jeg livet fandt
jeg nu kun døden ser.

Men stórir uggi hava bøkurnar verið honum.

Viggo Dalsgaard